

Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Dr. Szívós Alexander Roland

A fenntarthatóság és az adózás – a környezetvédelmi adózás tendenciái

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Témavezető: Dr. Szilovics Csaba egyetemi tanár

Pécs, 2025.

Tartalom

A fenntarthatóság és az adózás – a környezetvédelmi adózás tendenciái	1
I A kitűzött kutatási feladatok, hipotézisek bemutatása	4
II Az elvégzett vizsgálatok, elemzések leírása, a feldolgozás módszertana	6
III A tudományos eredmények összefoglalása, azok hasznosítási lehetőségei.....	7
IV Angol nyelvű összefoglaló	10
V A munka témaköréből készült legfontosabb publikációk jegyzéke	16

I A kitűzött kutatási feladatok, hipotézisek bemutatása

A kutatásomban azt vizsgálom, hogy a fenntarthatóság, a fenntartható fejlődés és a környezetvédelem gondolatisága milyen kölcsönhatásban van az adózással, miért tartják az adózást hatékony eszköznek az éghajlatváltozás elleni küzdelemben, a kitűzött fenntarthatósági célok megvalósításában. Gondolatmenetem kiindulópontja, hogy az adózás már a Kr.e. IV-III. évezredtől minden nagyobb közösség működéséhez szükséges forrásokat biztosította, ezáltal meghatározó befolyással bírt az emberek mindennapi életére, magatartására, pénzügyi kultúrájára, továbbá az egyes premodern államok, majd modern államok gazdasági, társadalmi mozgásterére. Az adózás történelem alakító tényező volt, hiszen az erőforrások elosztásában kulcsszerepet játszott és játszik napjainkban is. A fenntarthatóság alapja pedig a hatékony, ésszerű és igazságos erőforrás kezelés. Az írásban arra is keresem a választ, hogy mitől zöld adó egy adó. Megvizsgálom, hogy milyen célok és jellemző tulajdonságok miatt különböztetjük meg az egyes közterheket és tekintjük környezetvédelmi adóknak. Miként szolgálhatja egy adó a fenntartható fejlődést, a környezetvédelem előmozdítását. Továbbá a hatályban levő zöld adók megfelelnek-e ezen kritériumoknak és valóban hatékony eszköznek bizonyulnak az éghajlatváltozás elleni küzdelemben. Ugyan eltérő mértékben, de tapasztaljuk, hogy az adórendszerrel szembeni prioritások átalakulóban vannak, hiszen korábban a gazdasági növekedés folytonossága magától értedődő volt, a környezetszennyezés és károsanyag-kibocsátás problémája kevésbé foglalkoztatta a döntéshozókat. A jelen és a jövő adózásának kialakítása során a hagyományos gazdaságpolitikai célok mellett, új fenntarthatósági aspektusokat is figyelembe kell vennünk, kérdés, hogy a dolgozat vizsgálatát képező környezetvédelmi adók esetében ez megtörtént-e.

Ismerve az adójog dinamikáját, folyamatos változását, az értekezés célja pusztán egy pillanatfelvétel készítése lehet a környezetvédelmi adózás tendenciáiról, a zöld adók globális és magyarországi helyzetéről. Ugyanakkor az írás idő- és értékállóságát növelendő, megvizsgáltam a fenntarthatóság, a pénzügyi kultúra és az adózás interakciójának elméleti és történeti dimenzióit, bemutatva a környezetéről gondoskodó, azzal együttélő ember magatartásainak gazdasági, adózási előképeit és fejlődési folyamatát. Munkámat az alábbi főbb hipotézisek vizsgálata mentén végeztem el.

1. Gondolatmenetem kiindulópontja, hogy az adózás - a (köz)pénzügyi kultúra részét képező - kulturális jelenség, amely kölcsönhatásban fejlődött az egyes közösségek gazdasági, szociológia és politikai viszonyaival. Ennek a szerves fejlődésnek koronként és földrajzi

területenként eltérő időben és intenzitással, de eleme volt a környezettel való együttélés gondolata, mivel az éghajlati hatások figyelembe vétele nélkül az egyének és az általuk alkotott egyre nagyobb közösségek fennmaradása nem képzelhető el. A környezettel való harmonikus együttélés ugyan évezredek óta elválaszthatatlan része a közösségi gondolkodásnak, de jelentősége a fenntartható fejlődés modern kori meghatározásától kezdve mutatható ki a gazdasági döntések és az adózás területén.

2. A körforgásos gazdaságba történő átmenet, valamint a fenntarthatósági célok megvalósításában az adózás és a pénzügyi kultúra fejlesztése kulcsfontosságú tényezők. Ugyanakkor az adózás és a pénzügyi kultúra kiszolgáltatását figyelhetjük meg a tőkének és a politikának. Fontos lenne az adózás, a pénzügyi kultúra és a környezetpolitikai célok tudatos összehangolása. Önmagában az adórendszer megreformálása nem elegendő. A lakosság pénzügyi kultúrájának, tehát a köztudatba beépült etikai elveknek is fel kell fognia a környezetkárosítás hatásait és azt, hogy az adózás miként járulhat hozzá a fenntartható fejlődéshez. Ehhez szükséges a hangsúly áthelyezése az egyénről és szűk környezetéről a szélesebb közösségi érdekekre. Javaslom a pénzügyi kultúra definíció fenntarthatósági szempontokkal történő kibővítését. E szerint „a pénzügyi tudatosság olyan képesség, ami lehetővé teszi a pénzügyi források hatékony gyarapítását, nyomon követését és felhasználását oly módon, hogy az hozzájáruljon mind az egyén, mind a családja, mind vállalkozása jólétének és gazdasági biztonságának megerősítéséhez, anélkül, hogy veszélyeztetné a közösség jelenkori és jövőbeni szükségleteinek kielégítését.”
3. A globalizációval párhuzamosan az államok adószuverenitása egyre csökken. Az adórendszerek egymáshoz közeledését figyelhetjük meg, ami azt jelenti, hogy az országok azonos adójogi megoldásokat alkalmaznak, igyekeznek harmonizálni közteher elvonási módszereiket, és ez a tendencia figyelhető meg a környezetvédelmi adók körében is. Az adott térség gazdasági, politika, szociális, vagy kulturális szempontjaira koncentráló lokális megoldások megszűnnek, csorbul az önálló pénzügyi kultúra értéke, amit a politikai és gazdasági érdekek, a nagytőke és multinacionális vállalatok egész világot behálózó lobbija alakít és ez hatással van - többek között - a környezetvédelmi törekvésekre, a környezetvédelmi adók hatékonyságára, a jogkövetés szintjére.
4. A szennyező fizet elvre épülő, hatályban levő környezetvédelmi adók jó része jelenlegi formájukban nem alkalmasak a jogalkotó által megfogalmazott környezeti célkitűzések

elérésére. Ebből következően a zöldadók többsége elsődlegesen a költségvetési bevételek növelését és nem a fenntartható fejlődést szolgálja, ezért sem sikerült szignifikáns változást elérniük a környezetvédelem iránt tett erőfeszítésekben, a körforgásos gazdaság előmozdításában, a fenntarthatósági célkitűzések megvalósításában. Számos olyan ökoadó található világszerte, amelyek az erőforrás-igényes tevékenységek helyett a körforgásos tevékenységeket sújtják adóteherrel. Továbbá az ipari, technológia fejlődésnek köszönhetően újfajta szennyezési típusok jelentek meg időközben, amelyekre még nem, vagy nem kellő mértékben reagált a jogalkotó, ennél fogva viszonylag kevés olyan adótípussal találkozunk, amely adótárgyukat tekintve ezen új szennyező magatartásokat veszik célba.

II Az elvégzett vizsgálatok, elemzések leírása, a feldolgozás módszertana

Az értekezésben az adózás és a környezetvédelmi adózás alapvető fogalmi elemeit, elméleti háttérét és rendszerét mutatom be, továbbá értelmezem az adózás és a pénzügyi kultúra viszonyrendszerét, kitérve a fenntarthatóság által támasztott többlet kritériumokra. A kutatásom kiterjed a környezetszennyezés, környezetvédelem és fenntarthatóság kérdésköreinek történeti távlataira, továbbá az adózással való érintkezésükre. Ennek részeként a környezetszennyező magatartások káros hozadékainak felismerését, a környezeti kárfogalom megjelenésével együtt a környezetvédelem gondolatának megszületését, valamint ezzel párhuzamosan a fenntarthatósági gondolat meg- vagy újjászületését, modern kori értelmezését elemzem. Kitérek a fenntarthatóság és az adórendszer interakciójára az ESG tényezők vizsgálatán keresztül, ezt követően pedig az adóelkerülés témakörére, a greenwashing jelenségre koncentrálni. Munkám meghatározó részét képezi a környezetvédelmi adózás globális tendenciáinak vizsgálata, kiemelve az EU, USA és Kína fenntartható fejlődés biztosítása és az adórendszer zöldebbé tételére irányuló törekvéseit. Hangsúlyt fektetek a fenntartható fejlődés magyarországi értelmezésére és az elért eredményekre, aminek keretében hazánk ökoadóztatási gyakorlatát, az alapul szolgáló jogszabályi környezetét szintén áttekintem.

A disszertáció elkészítésének módszertani háttérét tekintve, az írás a társadalomtudományok tudományterületén belül az állam- és jogtudományok tudománycsoportjában foglal helyet. A dolgozat elsősorban közjogi tárgyú, mivel a pénzügyi jog, azon belül pedig az adójog vizsgálatára fekteti a legnagyobb hangsúlyt. E mellett az egyetemes- és magyar jogtörténet, a nemzetközi jog és az EU joga, a környezetvédelmi jog, valamint az állam- és jogtudományok tudománycsoporton túlmenően az általános

gazdaságtörténet, szociológia és történelem tudományterületek, illetve csoportok eszköztárát is felhasználom.

Az értekezés célja a bemutatni az adózás, mint fiskális és kulturális eszköz szerepét, kölcsönhatását a fenntartható fejlődés előmozdításában. A disszertáció egyes részeiben a történeti genetikus elemzés módszerét kívánom alkalmazni, amelyet az összehasonlító és kritikai analízissel szükséges kiegészítenem, hogy a folyamatok alakulását jobban megértsem. Egyes fogalmak, adójogi jogintézmények bemutatása esetében a dogmatikai módszert választottam annak érdekében, hogy a definíciók valamennyi releváns elemét feltárjam. Munkám során arra törekedtem, hogy a megismert tényeket és a különböző alkotók gondolatait, hipotéziseimmel kiegészítve olyan logikus láncolatba helyezzem, amely a látszólag egymástól független tények összefüggésbe kerülését és rendszerbe foglalását eredményezi.

A felhasznált irodalom tekintetében primer források mellett szekunder forrásokat egyaránt használok, így különösen a témakörben született magyar, angol, olasz és német nyelvű monográfiák, tanulmánykötetek és tanulmányok eredményeit is. A leírtakat kiegészítve az ENSZ, OECD, EU, Vilgábank, IMF, KSH és olyan szervezetek, mint a Tax Justice Network által közzétett statisztikai adatokat is beépítettem a művembe.

III A tudományos eredmények összefoglalása, azok hasznosítási lehetőségei

A dolgozatban bemutattam, hogy az adózás és a pénzügyi kultúra milyen kölcsönhatásban van egymással és az adózás fogalma miként illeszkedik a pénzügyi tudatosság témakörébe. Erre az alaptételre alapozva vizsgáltam meg, hogy a környezetről való gondoskodás kérdésköre, hogyan kapcsolható az adózáshoz és a pénzügyi kultúrához. Véleményem szerint a történeti kitekintés megmutatta, hogy már az ókorban léteztek olyan közösségek, akik a környezetükkel tudatosan éltek együtt, mert fennmaradásukat hosszútávon csak az biztosíthatta, ha a természeti erőforrásokat óvják és megfelelő módon aknázzák ki. Ezzel szemben egyes közösségek nem ismerték fel a természetre gyakorolt káros magatartásaik és a negatív környezeti hatások közti ok-okozati összefüggéseket, melynek köszönhetően - szélsőséges esetben - a civilizációjuk élettere leszűkült és nem volt fenntartható a működésük. Az ember létezése óta szennyezi a környezetét, azonban a gyarmatosítással elkezdődő globalizálódó világ kialakulásáig, valamint az ipari forradalmakig a környezetre káros tevékenységek viszonylag zárt rendszerekben fejtették ki hatásukat. A modern kor technológiai vívmányai és a népesség növekedése kiterjesztette a környezetszennyezést és annak fokozatosan növekvő és érezhető hatásait a globális szintérre.

Ezzel párhuzamosan, de jóval lassabb ütemben az emberiség elkezdett tudatára ébredni a tevékenysége káros hatásainak. Azonosította a károkozó magatartása és a kár között összefüggéseket, meghatározta a környezeti kár fogalmát. Először csak lokális - városi - szinten alkotott kötelező erejű szabályokat a szennyező magatartások csökkentésére. Tevékenysége következményeit korlátok között volt képes felmérni, hiszen nem álltak a rendelkezésére korunk mérőeszközei, melyekkel a jövőben várható hatásokat is jó százalékkal tudjuk előrejelezni. A történelem jelentős részében éppen ezért, nem a probléma gyökerét szüntettük meg, hanem csak felületi kezelést tudtunk biztosítani és azt is lokális keretek közt. Kutatásaim során arra jutottam, hogy az újkori európai fakitermelés következtében fellépő nyersanyaghiány volt talán az első olyan energiakrízis, ami egymástól függetlenül több országban is problémákat okozott. Ekkor került megfogalmazásra a fenntarthatóság gondolata is, amely idővel sokat változott, bővült.

Annak ellenére, hogy az adózás az erőforrások elosztásának hatékony eszköze, viszonylag későn ébredtünk rá, hogy bizonyos környetszennyező magatartások eredményét, ha adóteherrel sújtjuk, akkor orientálhatjuk az adóalanyokat alternatív, környezetbarátabb megoldások alkalmazására, vagy végső esetben a tevékenységgel való felhagyásra. A történelem során találunk környezetszennyező magatartásokat sújtó adókat, de alkalmazásuk célja elsősorban nem a természet védelme, mind inkább a költségvetési bevételek gyarapítása volt. A klasszikus környezetvédelmi adók csak a XX. században jelentek meg, ennek a folyamatnak az élharcosai az ökoadóreformot már az 1990-es években végrehajtó skandináv államok voltak. Úgy gondolom a fenntarthatósági fejlődés premodern gondolata és az adózás egyaránt szerves fejlődésen ment keresztül az évezredek során és állandó kölcsönhatásban voltak egymással, azonban erre a felismerésre csak XX. század végére, a XXI. század elejére jutottunk. A környezetvédelmi adók késői bevezetését is ez indokolja, valamint a globális környezetvédelem előretörése az 1970-es évektől kezdődően. Ugyanis az emberiség csak a XX. században kezdte el realizálni a klímakatasztrófa közelgő fenyegetését.

A globalizáció komplex hatással van az adózásra. Az államok adószuverenitása egyre csökken, a lokális szempontok háttérbe szorulnak. Amíg az adott térség gazdasági, politika, szociális, vagy kulturális érdekei szemben állnak a globális elképzelésekkel, addig a környezetvédelmi törekvések és így a környezetvédelmi adók hatékonysága, a jogkövetés szintje sem lesz megfelelő. Az adózás és a pénzügyi kultúra kiszolgáltatását figyelhetjük meg a tőkének és a politikának, ezzel párhuzamban minél inkább bekerül a környezeti politika a kormányzati politika homlokterébe, annál inkább érvényesülnek benne is a kormányzást magát meghatározó érdekeviszonyok.

Az adórendszerek egymáshoz közeledését figyelhetjük meg, ez azt jelenti, hogy az országok azonos adójogi megoldásokat alkalmaznak, igyekeznek harmonizálni közteher elvonási módszereiket, és ez a tendencia figyelhető meg a környezetvédelmi adóknál is. Meglátásom szerint a bemutatott ökoadókat valóban megfelelnek ennek az előzetes megállapításnak. Az országok egymásról másolják ezeket a közterheket. Ugyanakkor a közös globális éghajlatváltozási kihívások mellett az országok eltérő gazdasági, kulturális és földrajzi adottságai különböző, lokális környezeti problémákat eredményeznek, melyekre viszont nem feltétlenül elégséges az általános megoldásokat alkalmazni. Az ökoadók egy bizonyos körének országspecifikusnak kell lennie ahhoz, hogy a kívánt hatást elérjék. A nemzetközi szervezetek által kidolgozott fenntarthatósági normák hatékonyságát erőteljesen növelné, ha az országok környezetvédelmi programjának kidolgozásakor az adott társadalom jogkövetési, kulturális és pénzügyi helyzetére reagáló, szegmentált és kötelező szabályokat alkalmaznának a puha jogi normák és ajánlások helyett. Megjegyezve, hogy magas szintű pénzügyi kultúrával és adójogkövetési hajlandósággal rendelkező, környezetvédelemben is transzparensten példát mutató országok, mint Norvégia, vagy Finnország esetében a soft law előírások is hatékonyabban érvényesülhetnek.

Egyre többen helyezkednek arra az álláspontra, hogy a jelenleg hatályban levő gazdasági, pénzügyi jogi ösztönzőknek nem sikerült szignifikáns változást elérniük a környezetvédelem iránt tett erőfeszítésekben, a körforgásos gazdaság előmozdításában, a fenntarthatósági célkitűzések megvalósításában. Vizsgálódásaim során megállapítottam, hogy jelenleg is számos olyan ökoadót alkalmazunk, amelyek alacsony hatékonysággal bírnak a kívánt környezeti hatások tekintetében. A környezetvédelmi adók gyakran inkább költségvetési bevételszerzési célt szolgálnak, mintsem a fenntarthatóságot. Azt is látnunk kell, hogy amíg a környezetszennyező tevékenységből származó profit sokszorosan meghaladja az adó mértékét, addig elrettentő, vagy visszaszorító hatást az adott közteher nem fejt ki. Az ökoadók kialakítása során probléma, hogy egyes adóalanyok beépítik őket termékeik, szolgáltatásaik árába, így részben vagy egészben mentesülnek alóluk, áthárítva a költségeket a fogyasztókra. A környezetpolitikai célok elérése érdekében szükséges lehet akár az egész adórendszer megreformálása. Fontos a környezeti adózás szempontjából a bevezetendő adók helyes kialakítása, a korlátozni kívánt tevékenység megfelelő életciklusban történő adóztatása. Minderre tekintettel az adó alapját és jellegét a hatékonyság szempontjából értelmezve kell szabályozni. Célszerű az egyszerű alkalmazhatóság, azaz az alacsony adminisztratív költségek biztosítása. Az adó mértékénél a gazdasági hatások mellett a társadalmi hatások figyelembe vétele is elengedhetetlen. Felmerülhet a konfiskatórius vagy elkobzó jellegű adóztatás

kérdése, ami a modern adózási alapelvekbe ütköző elképzelés, azonban jellegénél fogva elrettentő hatással lehet a szennyező magatartást végzőkre.

Ugyanakkor önmagában az adójogszabályok, vagy az egész adórendszer átalakítása sem fogja eredményezni a fenntarthatósági célok megvalósítását, mert nem elegendő csupán a jogi előírások megváltoztatása. A körforgásos gazdaságra való áttérés és a fenntartható fejlődés megvalósítása megköveteli az adózási és pénzügyi kultúra integrációját. Ahhoz, hogy a társadalom a bevezetett vagy bevezetni kívánt környezetvédelmi adókat elfogadja és jogkövető magatartást tanúsítson, szükséges, hogy megértsék ezeknek a többleterheknek a lényegét. Az ökoadókat elfogadását segítheti a belőlük származó bevételek környezeti célokra történő, transzparens felhasználása és ennek folyamatos monitorozása, a részeredmények visszacsatolása.

Úgy gondolom, írásomban megerősítést nyert, hogy a lakosság pénzügyi kultúrájának fel kell fognia a környezetkárosítás hatásait és azt, hogy az adózás miként járulhat hozzá a fenntartható fejlődéshez. Ehhez szükséges közérthető célok megfogalmazása és a polgárok felé történő továbbítása. A pénzügyi kultúrát és az adózási kultúrát is akkor lehetséges fejleszteni, ha átlátható és közérthető módon határozzuk meg a társadalom felé az elvárásokat, továbbá ennek megfelelően cselekszenek a választott, vagy gazdasági helyzetükből adódó döntéshozók. Fontos lenne, hogy a fenntarthatósági szempontok beemelésével kiegészült pénzügyi kultúra oktatása minél szélesebb körben menjen végbe, továbbá a pénzügyi tudatosságnak az adózással történő kapcsolatára is nagyobb hangsúly kerüljön a köz- és felsőoktatásban egyaránt. Látnunk kell, hogy a környezetvédelem nem 4-8 éves periódusonként változó politika, hanem egy hosszútávú, felépített és következetes kezdeményezés. A szabályozási környezet kialakítása során ezt is szükséges szem előtt tartanunk.

IV Angol nyelvű összefoglaló

The dissertation explores the relationship between sustainability and taxation, with a particular focus on environmental taxation trends. The thesis is structured into nine chapters, supported by an English summary and a comprehensive bibliography. It employs a multidisciplinary methodology, combining historical-genetic, comparative, critical, and dogmatic analyses, drawing from both primary and secondary sources. The work is grounded in the hypothesis that taxation has historically shaped economic, social, and political structures, and that environmental taxes could be essential tools for achieving sustainable development in the 21st century.

The author examined the topic through the following hypotheses:

1. The starting ground is that taxation is a cultural phenomenon that forms part of the (public) financial culture, which has developed in interaction with the economic, sociological, and political relations of various communities. This organic development has included the idea of coexistence with the environment, albeit at different times and intensities depending on the era and geographical area. Without considering climatic impacts, the survival of individuals and the increasingly larger communities they form is unimaginable. While harmonious coexistence with the environment has been an inseparable part of communal thinking for millennia, its significance can be traced from the modern definitions of sustainable development to the realms of economic decision-making and taxation.
2. The transition to a circular economy and the realization of sustainability goals hinge on the development of taxation and financial culture as key factors. At the same time, we observe the subservience of taxation and financial culture to capital and politics. It is crucial to consciously align taxation, financial culture, and environmental policy goals. Reforming the tax system alone is insufficient. The financial culture of the population, which includes the ethical principles embedded in public consciousness, must also recognize the impacts of environmental degradation and how taxation can contribute to sustainable development. This requires a shift in focus from the individual and their immediate environment to broader community interests. I propose expanding the definition of financial culture to include sustainability considerations. According to this, "financial awareness is the ability to effectively increase, track, and utilize financial resources in a manner that contributes to the well-being and economic security of the individual, their family, and their business, without jeopardizing the current and future needs of the community."
3. Alongside globalization, the sovereign power of states over taxation is diminishing. We can observe a convergence of tax systems, meaning that countries are adopting similar tax legal solutions and striving to harmonize their methods of public burden extraction; this trend is also evident in environmental taxes. Local solutions focusing on the economic, political, social, or cultural aspects of a given region are diminishing, and the value of independent financial culture is being eroded, shaped by political and economic interests,

as well as the lobbying of large capital and multinational corporations that span the globe. This has implications for environmental efforts, the effectiveness of environmental taxes, and the level of legal compliance.

4. Many existing environmental taxes based on the "polluter pays" principle are not suitable in their current form for achieving the environmental objectives set by lawmakers. Consequently, most green taxes primarily serve to increase budgetary revenues rather than promote sustainable development, which is why they have not achieved significant changes in efforts toward environmental protection, the promotion of a circular economy, or the realization of sustainability goals. There are numerous eco-taxes worldwide that impose tax burdens on circular activities instead of resource-intensive activities. Furthermore, due to industrial and technological advancements, new types of pollution have emerged that lawmakers have not adequately addressed, resulting in relatively few tax types targeting these new polluting behaviors.

Following the theoretical and practical examination of the aforementioned hypotheses, the author draws the following conclusions.

The historical overview demonstrates that even in ancient times, there were communities that consciously coexisted with their environment, recognizing that their long-term survival depended on the protection and proper utilization of natural resources. In contrast, some communities failed to acknowledge the causal relationships between their harmful behaviors towards nature and the negative environmental impacts that followed. This ignorance, in extreme cases, led to a contraction of their living spaces and unsustainable functioning.

Since the dawn of humanity, pollution has been a persistent issue. However, until the emergence of a globalizing world marked by colonization and industrial revolutions, environmentally harmful activities exerted their effects within relatively closed systems. The technological advancements of the modern era and population growth have extended environmental pollution and its gradually increasing and noticeable effects to a global scale.

Concurrently, but at a much slower pace, humanity began to awaken to the harmful effects of its activities. The connections between harmful behaviors and the resulting damage were identified, leading to the definition of the concept of environmental harm. Initially, binding regulations aimed at reducing polluting behaviors were created only at the local - urban - level. The consequences of these activities could only be assessed within certain limits, as the measuring tools available at the time did not allow for accurate predictions of future impacts.

For a significant part of history, the root of the problem was not eliminated; instead, only surface-level treatments were provided, confined to local frameworks. Research concluded that the raw material shortages resulting from modern European deforestation may have constituted the first energy crisis, causing independent problems in several countries. It was during this time that the concept of sustainability was articulated, evolving and expanding over the years.

Although taxation is recognized as an effective tool for resource allocation, it was realized relatively late that imposing tax burdens on certain environmentally harmful behaviors could orient taxpayers towards alternative, more environmentally friendly solutions or, in extreme cases, lead to the cessation of those activities altogether. Throughout history, taxes targeting polluting behaviors have existed, but their primary purpose has often been to increase budgetary revenues rather than to protect nature. Classic environmental taxes only emerged in the 20th century, with Scandinavian countries pioneering eco-tax reform as early as the 1990s. The author believes that the pre-modern concepts of sustainable development and taxation have both undergone organic development over the millennia and have been in constant interaction with each other. However, this realization was only reached by the end of the 20th century and the beginning of the 21st century, explaining the late introduction of environmental taxes and the rise of global environmental protection efforts starting in the 1970s. It was during the 20th century that humanity began to recognize the impending threat of climate catastrophe.

Globalization has a complex impact on taxation. The sovereign power of states over taxation is diminishing, and local considerations are being sidelined. As long as the economic, political, social, or cultural interests of a given region conflict with global concepts, the effectiveness of environmental efforts and, consequently, environmental taxes will be inadequate. There is a noticeable subservience of taxation and financial culture to capital and politics; concurrently, as environmental policy gains prominence in government agendas, the interests that define governance become increasingly evident.

A convergence of tax systems can be observed, with countries adopting similar legal solutions and striving to harmonize their methods of public burden extraction, a trend that is also evident in environmental taxes. The author posits that the eco-taxes presented align with this preliminary observation, as countries appear to be copying these public burdens from one another. However, alongside the common global challenges of climate change, differing economic, cultural, and geographical conditions lead to various local environmental problems, for which general solutions may not suffice. A certain subset of eco-taxes must be country-

specific to achieve the desired effect. The effectiveness of sustainability standards developed by international organizations would be significantly enhanced if countries applied segmented and binding regulations that respond to the legal compliance, cultural, and financial situations of their societies, rather than relying solely on soft law norms and recommendations. It should be noted that in countries with a high level of financial culture and tax compliance willingness, such as Norway or Finland, soft law provisions may also be more effectively enforced.

An increasing number of experts argue that the existing economic and financial legal incentives have not succeeded in achieving significant changes in efforts toward environmental protection, the promotion of a circular economy, or the realization of sustainability goals. Investigations reveal that numerous eco-taxes currently in place exhibit low effectiveness regarding the desired environmental impacts. Environmental taxes often serve more as a means of budgetary revenue generation than as tools for sustainability. It is essential to recognize that as long as the profits derived from polluting activities far exceed the amount of tax imposed, the public burden will not exert a deterrent or suppressive effect. A problem in the design of eco-taxes is that some taxpayers incorporate them into the prices of their products and services, thus partially or entirely exempting themselves from them by passing the costs onto consumers. Achieving environmental policy goals may require a complete reform of the tax system. It is crucial to design taxes from the perspective of environmental taxation, ensuring that the activities to be restricted are taxed at the appropriate lifecycle stage. The basis and nature of the tax must be regulated with efficiency in mind, and ease of application - low administrative costs - should be prioritized. When determining the tax rate, it is also essential to consider social impacts alongside economic effects. The question of confiscatory or expropriatory taxation may arise, which contradicts modern tax principles; however, by its nature, it could have a deterrent effect on those engaging in polluting behaviors.

At the same time, merely transforming tax laws or the entire tax system will not result in the realization of sustainability goals, as it is insufficient to change only legal provisions. The transition to a circular economy and the realization of sustainable development requires the integration of taxation and financial culture. For society to accept the environmental taxes that have been or will be introduced and to exhibit compliant behavior, it is necessary for citizens to understand the essence of these additional burdens. The acceptance of eco-taxes can be facilitated by the transparent use of revenues derived from them for environmental purposes and continuous monitoring of this, along with feedback on partial results.

The author concludes that the financial culture of the population must recognize the impacts of environmental degradation and how taxation can contribute to sustainable development. This requires the formulation of understandable goals and their communication to citizens. Financial culture and tax culture can only be developed if expectations towards society are defined transparently and comprehensibly, and if decision-makers act accordingly based on their chosen or economically determined positions. It is essential that the education of financial culture, now supplemented with sustainability considerations, is carried out as widely as possible, with greater emphasis placed on the relationship between financial awareness and taxation in both public and higher education. The author emphasizes that environmental protection is not a policy that changes every 4-8 years; rather, it is a long-term, structured, and consistent initiative that must be kept in mind when shaping the regulatory environment.

V A munka témaköréből készült legfontosabb publikációk jegyzéke

- Szívós Alexander: A fenntartható fejlődés és a környezetvédelem fejlődése az Európai Unió jogában. EURÓPAI JOG: AZ EURÓPAI JOGAKADÉMIA FOLYÓIRATA 25: 2 pp. 5-13., 9 p. (2025)
- Szívós Alexander: A fenntartható fejlődés és az ESG kritériumok vizsgálata. JURA 31: 2 pp. 59-74., 16 p. (2025)
- Szívós Alexander: Az ESG és az adózás interakciója. ESG: online szakfolyóirat 3: 2 Paper: <https://jogaszvilag.hu/esg-online/> (2025)
- Szilovics Csaba - Bujtár Zsolt - Szívós Alexander: The Impact of Soft Law Rules on the Effective Enforcement of Sustainability Standards. ECONOMICS & WORKING CAPITAL 2023: 1-2 pp. 39-44., 6 p. (2024)
- Szívós Alexander: Taxing the digital economy. In: Kostić, Jelena; Rodina, Anita; Russo, Teresa (szerk.) Regional Law Review Belgrád, Szerbia: Institute of Comparative Law (2024) 283 p. pp. 207-214., 8 p.
- Szívós Alexander - Svecz Máté: Fenntarthatóság és fiskális politika – Az EPR kapcsolata a magyar adórendszerrel (2024) Jogászvilág.hu
- Szívós Alexander: Taxation as a crucial part of ESG conversation. CONTROLLER INFO 10: Special Issue pp. 62-65., 4 p. (2023)
- Szívós Alexander - Szilovics Csaba - Bujtár Zsolt: A soft-law szabályok alkalmazásának problémái a fenntarthatósági jogszabályok hatékony érvényesülésében. JURA 29: 3 pp. 106-123., 18 p. (2023)
- Szívós Alexander: Sustainability in Finance. In: Mario, Reljanović Regional Law Review Belgrade, Szerbia: Institute of Comparative Law (2022) 294 p. pp. 255-263., 8 p.

- Szilovics Csaba - Szívós Alexander: A magyarországi személyi jövedelemadó rendszer változásai az elmúlt 30 évben. JURA 27: 3 pp. 89-101., 13 p. (2021)

- Szívós Alexander Roland: Gondolatok az adózásról - különleges adónemek. In: Tóth Dávid - Bendes Ákos László - Diósi Szabolcs - Gáspár Zsolt - Projics Nárcisz - Serbakov Márton Tibor - Szívós Alexander Roland (szerk.): I-II. Konferenciakötet: A pécsi jogász doktoranduszoknak szervezett konferencia előadásai. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Doktori Iskola (2021) pp. 165-176., 12 p.

- Szívós Alexander: Az adórendszer és a pénzügyi kultúra összefüggései. In: Szilovics Csaba - Bujtár Zsolt - Ferencz Barnabás - Breszkovics Botond - Szívós Alexander Roland: (szerk.) GAZDASÁG ÉS PÉNZÜGYEK A 21. SZÁZADBAN II. - KONFERENCIAKÖTET = BUSINESS AND ECONOMY IN THE 21ST CENTURY II. – CONFERENCE PROCEEDINGS Pécs, Magyarország: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar (PTE ÁJK) (2020) 207 p. pp. 52-64., 14 p.

- Szívós Alexander Roland: The issues of wealth taxation – the case of Hungary. In: Csiszár Beáta - Hankó Csilla - Kajos Luca Fanni - Mező Emerencia (szerk.): IX. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia 2020 [9th Interdisciplinary Doctoral Conference 2020] tanulmánykötet [Conference Book] Pécs, Magyarország: Pécsi Tudományegyetem Doktorandusz Önkormányzat (2020) 595 p. pp. 490-498., 8 p.

- Szívós Alexander Roland: A „felső tízezer” társadalmi felelősségvállalása, avagy a széleskörű vagyonadóztatás kérdésköre. In: Koncz, István; Szova, Ilona (szerk.) A 17 éves PEME XX. (E/2.) PhD - On-line Konferenciájának előadásai. Budapest, Magyarország: Professzorok az Európai Magyarországért Egyesület (2020) pp. 55-62., 8 p.